

ท่าน ปรีดี พนมยงค์ กับ การอภิวัฒน์แห่งสยาม

โดย Mr.Intelligentsia

ใครที่เฝ้าติดตามศึกษาบทบาทของ ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์ ที่มีต่อสังคมไทย มักให้ความเห็นต่อฐานะและบทบาทของท่านที่มีต่อสังคมในทางที่ต่างกันออกไป

บ้างเห็นว่า ท่านเป็นผู้นำขบวนการชาตินิยมที่ 'แท้จริง' ของสยาม ดังประจักษ์พยานเมื่อเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๒ บ้างก็เห็นว่า ท่านเป็นผู้คงแก่เรียนที่รอบรู้เรื่องราวของสยามนับแต่ปีพ.ศ. ๒๔๗๕ หรือเป็นนักวิชาการ นักกฎหมายที่สามารถ หรือเป็นผู้ที่เข้ามาซึ่งระบอบประชาธิปไตยของสยาม แม้ที่สุดก็คือ ท่านเป็นผู้มีส่วนช่วยเหลือและจงรักภักดีต่อพระบรมวงศานุวงศ์ของไทยอย่างสำคัญที่สุด (แต่การจงรักภักดีมิใช่หมายความว่า จะต้องเห็นคล้อยตามกันชนิด "เจ้าว่างามก็งามไปตามเจ้า")

โดยเหตุที่ ท่านปรีดี ได้กระทำการอันมีประโยชน์ต่อชาติบ้านเมืองในหลายๆด้านนี้เอง ที่ทำให้มีผู้สมัครใจเคารพรักท่านอย่างมากมาย และในขณะเดียวกัน ย่อมก่อให้เกิดผู้มีใจ

อิจฉาริษยาต่อท่านอย่างมากมายเช่นกัน เข้าทำนอง "คนรักเท่าฝันหนึ่ง คนชังเท่าฝันเสือ" ยิ่งในสังคมของพวกผู้ดีที่ถือยศถืออย่างประเภท ดัดจริตหยิ่งแกมโกงด้วยแล้ว ชื่อของท่านคงไม่ต้องชะตากับคนประเภทนี้เป็นแน่

ข้าพเจ้าออกจะปักใจเชื่อว่า เหตุที่ท่านเป็นสามัญชน และก็พอดีสามัญชนเช่นท่าน เผอิญกล่าวกฎกับ 'เจ้านาย' ของตนเอง ทั้งยังมีความสามารถกระทำการใหญ่โตเพื่อชาติบ้านเมืองได้ จึงยิ่งเป็นการสร้างความเคียดแค้นให้คนประเภทนี้ ที่ถือว่า ในบ้านเมืองนั้นนอกจากคนชั้นเดียวกับกูแล้ว ใครก็จะมาเด่นเกินไม่ได้ เป็นเด็ดขาด และเรื่องของเรื่อง ก็คือ การอาฆาตมาดร้ายชนิดที่เป็น 'อมตะ' มาจนท่านถึงอสัญกรรมไปเสียก่อน

ถ้าทุกวันนี้เราไม่กลัวอะไรมากจนเกินไป

แล้ว ข้าพเจ้ายังปักใจยืนยันว่าการกระทำของท่านเมื่อครั้งการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินจากมือของ ‘เจ้า’ มาสู่ ‘ไพร่’ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ หรือที่ท่านเรียกว่า ‘การอภิวัฒน์’ เพื่อยืนยันการกระทำของคณะพรรคที่ท่านมีส่วนร่วมด้วยนั้น เป็นการกระทำที่สมเหตุสมผล ในทางประวัติศาสตร์ (ความสมเหตุสมผล มิใช่จะต้องจบลงด้วย ความเพียบพร้อมเสมอไป) สมเหตุสมผลในแง่ใดแล้ว?

ประการแรก ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ก่อนหน้าวันคืนการอภิวัฒน์ยังใช้การได้ดีอยู่หรือเปล่า ในแง่ประวัติศาสตร์ ความเสื่อมของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งกษัตริย์อยู่เหนือกฎหมายนั้น เริ่มมาตั้งแต่รัชสมัยรัชกาลที่ ๖ แต่ความขัดข้องในแง่นี้มักเกิดขึ้นจากการไม่ยอมรับความล้มเหลวของตนเอง จนกลายเป็นทิฐิมานะยึดมั่นไปว่า ยุคสมัยของตนเท่านั้นที่ดีที่สุด และดันเค้าวางความยุ่งยากนี้มักเกิดจากบรรดาผู้จงรักภักดีต่อพระราชา แต่เพียงลมปาก ที่ท่านปริดีเรียกว่า ‘ผู้เกินกว่าพระราชา’ (Ultra Royalist) และถ้าพระราชาหูเบาและอ่อนแอ เรื่องก็มักจะไปไกลกว่าต้นเหตุเสมอ

ประการต่อมา การอภิวัฒน์ที่เข้าทำนองปีพ.ศ. ๒๔๗๕ ไม่ช้าก็เร็วต้องเกิดขึ้น เพื่อปรับสภาพความสัมพันธ์ทางสังคมเสียใหม่

แม้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของไทยในยุคสมัยนั้นจะไม่เลวร้าย เมื่อเปรียบเทียบกับโดยทั่วไปกับประเทศอื่น ๆ แต่ก็ได้หมายความว่า จะต้องยืนยันเป็นอมตะตราบชั่วฟ้าดินสลาย ยิ่งเมื่อ ‘ไม่สามารถ’ ที่จะประสานกับสภาพการณ์ใหม่ได้ ก็เป็นเหตุธรรมชาติอยู่เองที่การแย่งยึดอำนาจจะต้อง

บังเกิดขึ้น ซึ่งนี่เป็นสภาพความเป็นจริงที่จะต้องยอมรับสำหรับผู้อยู่ในวงการแห่งอำนาจของสังคมยุคทุกสมัย

และประการท้ายสุด แม้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของไทยจะปิดจุดอ่อนตัวเองได้มากสักเพียงใด ในแง่คุณธรรมและความสามารถของบุคคลากรภายในระบบของตนเอง (ยิ่งเมื่อเทียบกับบุคคลากรของรัฐในปัจจุบันก็ทึ่งกันชนิดไม่เห็นฝุ่น) แต่บุคคลที่มีการศึกษาในสมัยนั้นและที่เติบโตมาจากสภาพการเป็นสามัญชนมาก่อนย่อมมองปัญหาของชาติบ้านเมืองในทางที่ต่างกันออกไป

อคติของบุคคลที่ถือตัวว่าเป็นชนรุ่นใหม่นี้ ย่อมเข้าปะทะกับความคิดความอ่านของผู้ซึ่งมาก่อนพวกเขา และถ้าน้ำหนักของความคิดเห็นเหล่านี้มีมากขึ้น ขณะที่ในแง่ตัวบุคคลผู้กุมอำนาจอยู่มิได้แสดงการปฏิบัติใดให้เห็นว่าจะแก้ไขปัญหาที่สั่งสมอยู่ของบ้านเมือง นอกจากความคิดเห็นที่รู้จักกันในเฉพาะของผู้มีอำนาจ ทิศทางของความไม่เข้าใจย่อมเกิดขึ้น

ถึงตรงนี้ ‘ความสมเหตุสมผล’ ย่อมอยู่ในการพิจารณาพิจารณาของแต่ละฝ่าย และก็มองปัญหาที่กันอยู่ในแต่ละกรอบของเหตุผลความรู้สึกนึกคิดของตนเองเป็นเกณฑ์ อาทิ ผู้คิดอยู่ในฝ่ายของพระราชวงศ์ก็ย่อมมองว่า การกระทำของคณะราษฎรมิได้คำนึงถึงบุญคุณที่พระราชวงศ์จักรีมีต่อชาติบ้านเมืองสยามเลย โดยการกล่าวร้ายอย่างรุนแรงในแถลงการณ์ฉบับแรกของคณะราษฎร ขณะที่ฝ่ายคณะราษฎรเอง อาจจะมองเห็นไปว่า ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของพระราชวงศ์จักรีมิได้คำนึงถึงสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมวลราษฎรแม้แต่น้อย โดยมองเห็นจากสภาพ

ความเหลื่อมล้ำ และปัญหาทางสังคม และเศรษฐกิจที่ราษฎรส่วนใหญ่เผชิญอยู่ เป็นเครื่องวัด

การเป็นนักอภิวัฒน์ของท่าน ปรีดี มิได้มีจุดมุ่งหมายในทางเคียดแค้นส่วนบุคคลหรือเพื่อที่จะสถาปนาระบบขุนนางแบบใหม่ อันมีผลครอบงำมวลราษฎรมาตราบนานเท่าทุกวันนี้

ท่านเป็น ‘ปีกซ้าย’ ของคณะพรรคที่ท่านมีส่วนร่วมอยู่ และเป็นเช่นนั้นอยู่แม้ตราบนานกระทั่งช่วงสุดท้ายของชีวิต

ในแง่นี้ หมายถึงว่า ท่านปฏิบัติตนดุจ ‘นักอุดมคติ’ ของการอภิวัฒน์ ผู้ซึ่งรักษาหลักการและปณิธานของคณะราษฎรเมื่อครั้งแรกเริ่มก่อตั้ง ตราบจนสิ้นสลาย ท่านเป็นประดุจ ‘ดังตอง’ แห่งสยาม ผู้ไม่ยอมทรยศต่อคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้แก่มวลราษฎร ซึ่งในที่สุดก็ถูก ‘จักรกล’ ของการปฏิวัตินั้นเอง ย้อนเล่นงานเอาอย่างเจ็บปวดและขมขื่นที่สุด

ก็ใครเล่าที่มีส่วนในการทำลายท่านอย่างสำคัญ ถ้ามิใช่เพื่อนร่วมน้ำสาบานมาแต่ต้นของการอภิวัฒน์ เช่น จอมพลป. พิบูลสงคราม

ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงหัวหน้าพรรคการเมืองที่ท่านเป็นหัวหน้าหนึ่งในเวลานี้ที่ท่านเคยชมชอบและไว้วางใจ ความสามารถ ถึงกับเคยสนับสนุนให้ท่านผู้นั้นเข้ามาเป็นเลขานุการในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๔๘๙ ด้วยซ้ำไป

(แต่บุคคลผู้นี้ก็ได้พิสูจน์แล้วว่า ตัวเองเป็น ‘แมคเคย์เวลลี’ ในทางการเมืองอย่างสมบูรณ์แบบหมดจดที่สุด)

แต่ท่านก็เป็นสุภาพบุรุษเพียงพอที่จะให้คนอื่นต่อบุคคลเหล่านั้น ในทางส่วนตัวและปกป้องเกียรติของท่าน เมื่อปัญหาได้นำออกมาตีแผ่สู่สายตาสาธารณชนในทาง ‘ปิดเนียน’

แต่ประวัติศาสตร์ย่อมเป็นประวัติศาสตร์ ใครก่อกรรมทำเข็ญอะไรไว้ก็ตาม ย่อมไม่อาจปิดบังหรือยุติเรื่องราวลงไปได้ ผลสืบเนื่องของการกระทำที่เลวร้ายหลายประการ ย่อมสืบมาจนทุกวันนี้ และชนในรุ่นนี้ย่อมสืบสวนค้นคว้าได้เองว่า ใครเป็นผู้ผลักดัน ‘มรดกทางการเมืองและอุดมการณ์’ อันโสโครกต่ำทรามให้ชาติบ้านเมืองและมวลราษฎรสยามต้องทนทุกข์อยู่จนแม้ในบัดนี้

สภาพการณ์ต่างๆ ได้ผันแปรล่วงมาถึงกึ่งศตวรรษ คงเป็นหนทางพอเพียงที่จะพิสูจน์ถึงความเป็นบุคคลชั้น ‘รัฐบุรุษ’ ของท่านปรีดีพนมยงค์ ได้อย่างเพียงพอแล้ว แม้ท่านจะไม่มีโอกาสเฝ้าดูภาวะการณ์ของชาติบ้านเมืองและราษฎรชาวสยามว่าจะจะเป็นไปอย่างไรในอนาคต (เหมือนเมื่อท่านนิราศไปฝรั่งเศสในครั้งแรก)

แต่ในบรรดาผู้หวังดีต่อชาติบ้านเมืองด้วยความจริงใจ ตลอดจนบรรดาผู้ที่รักและเคารพท่าน ย่อมจะหาหนทางในการกู้ชาติบ้านเมืองให้กลับฟื้นคืนและวัฒนาถาวรเป็นแก่นสารสืบไป โดยอาจถือเอาท่านเป็น ‘ครู’ หรือ ‘ผู้มาก่อน’ ซึ่งได้พิสูจน์สัจจะโดยเอาชีวิตเข้าสู้อย่างไม่ย่อท้อ อดทน และอดกลั้น เบื้องหน้าภัยอันตรายทั้งปวงแม้ในท่ามกลางการต่อสู้

สภาพความเลวร้ายและการกดขี่เบียดเบียนอย่างอยุติธรรมที่ทวีขึ้นเป็นลำดับในสังคมของเราทุกวันนี้ ย่อมจะเป็นสัญญาณเตือนเป็นอย่างดีสำหรับชนชั้นปกครองที่เสพสุขกับอำนาจวาสนาในวาระปัจจุบัน

การเมืองของชนชั้นปกครองที่หาได้สร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่มวลราษฎร นอกจากการหลอกลวงและคำมั่นสัญญาที่ไร้เกียรติยศ ย่อม

จะสร้าง ‘นักอภิวัฒน์’ ที่แผ่ขยายวงออกไปใน ปริณทลที่กว้างขวางและลึกซึ้ง ยิ่งกว่าสมัย ที่ท่านปรีดีได้เคยประสบพบเห็น บรรดาพวก เขาเหล่านี้จะเข้มแข็งยิ่งขึ้น และพร้อมด้วยความ เข้าใจในปัญหามากยิ่งขึ้น และไม่ว่าใคร จะชอบหรือไม่ชอบก็ตาม

วิญญานเหล่านี้จะผงาดขึ้นมาหลอกลอน บรรดาผู้ตั้งมั่นอยู่ในประโยชน์ส่วนตัว อย่างร้ายกาจในปัจจุบัน ดุจเดียวกับที่มันได้ เสนอตัวขึ้นมาเมื่อครั้งการอภิวัฒน์ในเดือน มิถุนายน ปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ อย่างไม่อย่าง นั้น

ไม่ว่าใครจะชื่นชมบทบาทและฐานะของ ท่านปรีดี พนมยงค์ ในทางใด จะโดยฐานะผู้ นำขบวนการเสรีไทย ผู้ประศาสน์การมหา วิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ผู้ก่อ

ตั้งธนาคารชาติ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ รัฐบุรุษอาวุโส ฯลฯ ย่อมเป็นการไม่ผิด

แต่ข้าพเจ้าออกจะเชื่อว่า บทบาทและ ฐานะอันดับแรก ซึ่งเป็น ‘แก่นแท้’ ในชีวิต ของท่านคือ ฐานะนักอภิวัฒน์แห่งสยาม

และไม่ว่าใครจะรังเกียจต่อภาพพจน์นี้สัก เพียงใด ฐานะดังกล่าวก็จะต้องหาสิ้นสุดลงไม่ トラบเท่าที่หลักการและปณิธานที่ท่านได้วางไว้ ในคำประกาศของคณะราษฎรฉบับที่ ๑ ยังหา ได้รับการปฏิบัติโดยพื้นฐานไม่

แต่ฐานะการเป็นนักอภิวัฒน์ทางสังคมและ การเมืองสยาม จะถือเอาเช่นไร ข้าพเจ้าปักใจ เชื่อแม้ในวาระสุดท้ายของข้อเขียนชิ้นนี้ ดัง ถ้อยคำที่ท่านปรีดี พนมยงค์ เคยกล่าวไว้ เป็น ข้อเตือนใจแก่บรรดานักศึกษามหาวิทยาลัยวิชา ธรรมศาสตร์และการเมือง ว่า :

“ ‘ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม’ อดมคติข้อนี้ ควรที่ บุคคลทุกหมู่ทุกเหล่าจะต้องประพฤติ ยิ่งในทางการเมืองแล้ว แม้ ว่าศิลปะทางการเมืองที่ได้แย่งชิงชัยกันนั้น จะเห็นได้ว่า ในบางครั้ง ธรรมจะสู้ธรรมไม่ได้ก็ดี แต่ก็คงเป็นการชั่วคราวเท่านั้น”

มดิชน, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๑๖